

PWN-Brief

Pastoraat voor woonwagengebouders, Sinti en Roma in Nederland

Emmaplein 19 C, 5211 VZ 's-Hertogenbosch

Nummer 37, juni 2018

PostNL
Port betaald
Port Payé
Pays-Bas

Themanummer St. Christoffel

- Inhoud van deze 37ste PWN-Brief
- Beleid van het PWN
- Gouden(voor)beeld
- Hogere veelzijdige kwaliteiten
- Geduld en vasthoudendheid
- Uw stok en uw staf- Psalm 23
- Alledaags geloof, heel eigentijds!
- Nieuwe uitgaven van het PWN
- Landdag St. Christoffel
4 oktober 2018
- Programma Sintibedevaart
Roermond 20-23 juli

Toren Kathedrale Kerk van St. Christoffel in Roermond

Inhoud

*Eucharistieviering Sintibedevaart Kruiswegpark 2017
foto P. Ermers*

Christoffel de Christusdrager, bruggenbouwer en een inspiratie/voorbeeld van naastenliefde.

Tijdens de 37ste Sinti Bedevaart van 19 tot 23 juli 2018 naar de kapel in 't Zand te Roermond introduceert de instelling Pastoraat woonwagenbewoners Sint en Roma, het PWN, haar nieuwe beleidsstructuur onder de naam van Sint Christoffelkring. Het is niet toevallig dat deze bekendmaking in Roermond plaats vindt want Christoffel is de patroon van de stad.

Impasse in de zorg om de naasten Beleid van het PWN / Pagina 3.

Bij het aanroepen van Sint Christoffel wordt extra aandacht besteed aan het reisgedrag van de reiziger en bij het aanroepen van Christoffel als helper wordt aandacht besteed aan de naastenliefde. De hogere veelzijdige kwaliteiten van de naastenliefde spreekt het PWN aan.

Gouden(voor)beeld / Pagina 5.

Elk mens draagt het gouden beeld van Christoffel in zich.

Hogere veelzijdige kwaliteiten / Pagina 6.

Het PWN is er van overtuigd dat bij het aanwenden van deze kwaliteiten het mogelijk is impasses in de samenleving te kunnen oplossen.

Eigentijdse Christoffels

Geduld en vasthoudendheid / Pagina 9

Interview met Margriet Brouns.

Uw stok en uw staf- Psalm 23 / Pagina 12.

Gesprek met Zuster Ulrike Braun

Alledaags geloof, heel eigentijds! / Pagina 13.

Het gebeurt op de plaats waar je bent

Door pastor Frans de Smit, Groningen.

Twee nieuwe boekjes van het PWN / Pagina 15

'Toen, nu en dan' Een levenswerkboek van drie dertigers onder de Roma. Augustus 2017.

'Het verleden is nog zo dichtbij' Een levenswerkboek van drie Sintvrouwen. Mei 2018.

Uitnodiging voor de Landdag van het PWN op donderdag 4 oktober 2018

Het thema van deze landdag is: De betekenis en kwaliteiten van Christoffel, de Christus drager.

Professor doctor Hans Geybels, onderzoeker en docent aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen aan de KU te Leuven België, zal zijn medewerking verlenen aan deze landdag.

Professor Geybels heeft op 7 april j.l. tijdens de CCIT bijeenkomst in Banneux de lezing verzorgd: Alledaags geloof: verrassend eigentijds! (Op pagina 13 vindt u het artikel van Pastor Frans de Smit als reactie op deze lezing in Banneux.)

De landdag vindt plaats op donderdag 4 oktober in 's-Hertogenbosch van 10.00 tot 15.30 uur. Er zijn geen deelnemerskosten aan verbonden maar een vrijwillige bijdrage is welkom. Voor de lunch wordt zorggedragen.

Als u deze bijeenkomst wenst bij te wonen dient u zich op te geven voor 1 september 2018; per post aan het PWN, Emmaplein 19 c, 5211 VC 's-Hertogenbosch, of per e-mail: pwin@telfort.nl.

Beleid van het PWN

Het Pastoraat Woonwagengewoners in Nederland (PWN), de instelling van het pastoraat voor woonwagengewoners, Sinti en Roma, gevestigd te 's-Hertogenbosch, is een zelfstandige instelling binnen de Rooms katholieke Kerk.

Het PWN heeft als doel te bevorderen en te ondersteunen dat het pastoraat voor de bevolkingsgroepen woonwagengewoners, Sinti en Roma wordt behartigd door de parochies waartoe die bewoners behoren.

Het PWN biedt daarvoor ondersteuning aan deze parochies.

In het beleid van het PWN is opgenomen:

- het versterken van de communicatie met parochies en bisdommen;
- het benadrukken van de eigen verantwoordelijkheid van parochies en bisdommen;
- het respecteren van de eigenheid van religie, taal, cultuur en muziek van de doelgroep;
- het versterken van hun positie in Kerk en samenleving;
- het bestrijden van vooroordelen.

Om dit doel te bereiken is de nieuw te ontwikkelen rol van Christoffels van wezenlijk belang.

Nieuwe structuur

Het PWN heeft daarom het initiatief genomen een nieuwe ondersteuningsstructuur in het leven te roepen om de doelen van wederzijds begrip, aandacht en samenwerking te bereiken.

Deze structuur is gevonden in de patroon van de reizigers, de heilige Christoffel. Christoffel is alom bekend, zowel in de bisdommen en in de parochies als bij degene die op reis zijn. De legende van deze patroonheilige symboliseert de boodschap van de Heilige Schrift dat iedere persoon zich altijd moet inzetten om het goede te doen.

Grote veranderingen

Sinds de woonwagenwet in 1999 is afgeschaft, is de pastorale zorg geen categoriale zorg meer. Het

bureau van de landelijke instelling PWN in 's-Hertogenbosch is echter blijven bestaan om samen met de bisdommen en de betrokken parochies én de woonwagengewoners, Sinti en Roma zelf, de overgang van categoriaal naar regulier pastoraal te bevorderen.

De afgelopen twintig jaar is er echter veel veranderd in het parochiepastoraat, waardoor de parochies niet vanzelfsprekend de aandacht voor de 'nieuwe parochianen' hebben kunnen bewerkstelligen. De 'nieuwe parochianen' vinden en vinden nog steeds niet altijd de weg naar de parochies.

Project Christoffel

Praktisch betekent dit voor het PWN dat het op zoek gaat naar 24 Christoffels in de zeven Nederlandse bisdommen. Dat kunnen pastores zijn, diakens, vrijwilligers en eenieder die zijn/haar diensten in Kerk en samenleving wil aanbieden om het doel van wederzijds begrip en respect voor ieders eigenheid waar te maken. Het doel is de mensen te ondersteunen bij het participeren in Kerk en samenleving, zodat zij zich verder kunnen ontwikkelen en ontplooien. Bestaan- de en nog op te richten diocesane werkgroepen in de bisdommen kunnen hierbij van betekenis zijn.

Christoffels

Christoffels zijn mensen, met een religieuze achtergrond die vanuit een parochie, diaconaal centrum, inloophuis of komend uit een van de bevolkingsgroepen, en die zich willen verdiepen in elkaars achtergronden en zo wederzijds begrip opbrengen en bereid zijn elkaar te helpen. Zodat mensen met een andere traditie, cultuur, taal en geloof niet op hoeven te gaan in het grotere geheel van de samenleving of een parochie.

Voor de pastorale zorg betekent dit: kunnen invoelen van en inhaken op wat mensen samen willen beleven en vieren bij gelegenheden als doop, eerste communie en huwelijk, het gezamenlijk rouwen bij begravingen of het op bedevaart gaan. Diaconaal betekent dit het ondersteunen van mensen om te participeren in de samenleving.

Voor het thema van de PWN Landdag 2018 is gekozen voor een hernieuwde aandacht voor woonwagenbewoners, Sinti en Roma uitgaande van het voorbeeld van Christoffel.

Wie was Christoffel

Christoffel is de patroon van de reizigers en wordt vaak afgebeeld op medailles en geplaatst in een voertuig om zegen af te smeken voor onderweg en het voorkomen van ongelukken. Het helpt de reiziger zich beter te concentreren en een groter verantwoordelijkheidsgevoel te hebben voor iedereen onderweg. Het verhaal van Christoffel is van de sterke man met staf, die een kindje overzet dat uiteindelijk Jezus blijkt te zijn. Dat spreekt aan. Christoffel is een ingebed begrip en heeft als het ware geen functieomschrijving nodig. Als je jezelf een Christoffel noemt, meet je jezelf een zekere christelijke houding aan om open te staan voor mensen die hulp nodig hebben en afstanden weet te overbruggen.

Een eeuwenoude christelijke legende die symboliseert de boodschap van de Heilige Schrift dat je je altijd moet inzetten om het goede te doen.

Over wie gaat het?

- **Woonwagenbewoners, Roma en Sinti**

Woonwagenbewoners wonen over het hele land verspreid op woonwagenlocaties. Sinti zijn sterk geconcentreerd in hoofdzakelijk Zuid-Limburg en Zuidelijk deel van Noord-Brabant en zijn in het algemeen gehuisvest op woonwagenlocaties. Roma zijn woonachtig in huizen in kleine familiegemeenschappen verspreid over een vijftiental plekken in het land. Nieuwe Roma, afkomstig uit de Balkanlanden, leven over het hele land als migranten of passanten die werk zoeken, bijvoorbeeld als straatkrantverkopers, of straatmuzikanten. Zij verblijven in tijdelijke woningen.

- **Zeven Nederlandse Bisdommen**

Naar het voorbeeld van de bisdommen Groningen-Leeuwarden, Roermond en inmiddels 's-Hertogenbosch en het bisdom Breda, zullen ook de bisdommen Haarlem-Amsterdam, Utrecht en Rotterdam benaderd worden medewerking te geven aan het oprichten van een diocesane werkgroep voor woonwagenbewoners, Sinti en Roma.

- **Vrijwilligers | Christoffels**

De Christoffel is ingebed in de opdracht van iedereen die de reizigers, Roma en Sinti vanuit zijn of haar ambt, functie of vrijwilligerswerk een warm hart toedraagt of zich geroepen voelt medewerking te verlenen aan hun welbevinden.

- **Missionaire/diaconale samenwerkingsverbanden**

Middels de diocesane werkgroep is het belangrijk dat er een samenwerking is met de andere missionaire en diaconale samenwerkingsverbanden in het bisdom c.q. de parochie, zoals Parochiale Caritas Instellingen, PCI, Vincentiusverenigingen en het gevangenispastoraat.

- **Hulpverleningsinstellingen**

Christoffels dienen ten behoeve van hun dienstverlening goed samen te werken met diverse instellingen zoals het maatschappelijk werk, Jeugdzorg etc.

Werven van Christoffels

Vanwege de grote veranderingen die plaatsvinden binnen de Katholieke Kerk is het goed dat er mensen enthousiast gemaakt wordt om een Christoffels te zijn. De woonwagenbewoners, reizigers, de Sinti en Roma gaan minder in de kerkelijke ontwikkelingen mee; zij belichamen meer de familie- en gemeenschapsverbanden waardoor zij bij kerkelijke momenten, zoals bij het toedienen van het doopsel, het vieren van de eerste communie en bij begrafenissen, met velen aanwezig zijn.

Omdat de parochies vanwege schaalvergroting hen minder van dienst kunnen zijn is het nodig dat een netwerk opzet wordt van Christoffels, die de spanningen tussen een parochie en woonwagenbewoners, Roma en Sinti kunnen opvangen.

Deze Christoffels dienen derhalve goed te worden toegerust.

Het Gouden (voor)beeld

Toren van de Christoffel Kathedraal te Roermond

Elk mens draagt het gouden beeld van Christoffel in zich; we zijn gemaakt als evenbeeld van God

Wie vanuit Swalmen Roermond binnenkomt, ziet al gauw aan de rechterkant – tussen de hoge gebouwen – een kerktoeren oprijzen. Dit is de Kathedrale Kerk van Roermond. Wie goed kijkt – en nog beter als de zon schijnt – ziet bovenop de toren een beeld prijken. Van veraf is het moeilijk te zien wat het beeld voorstelt. Het is het beeld van de Heilige Christoffel met een kind op zijn schouder en een staf in zijn hand, gehuld in blinkend goud. Na de voltooiing van de naoorlogse restauratie van de kerk werd in 1947 een 3,57 meter hoog gouden beeld van Christoffel op de toren geplaatst. Christoffel is de patroon van de kathedraal en van de stad Roermond. Christoffel is ook de patroonheilige van de reizigers en beschermt tegen een onvoorziene dood. Dit alles is te lezen op het informatiepaneel in de hal van de kathedraal. In de kerk is geen gouden beeld van Jezus te vinden. Integendeel, in de kerk staat een goed verlicht, levensgroot, beeld van een man met een doornen kroon op het hoofd, bloedend, gekleed in een lendendoek en met handen en voeten genageld aan een marteltuig: het kruis, Jezus! Deze Jezus toont de andere kant van de medaille, de lijdende mens – voor iedereen een voorbeeld – een redder en verlosser. Waarom deze tegenstelling? Zou het niet precies andersom moeten zijn? Zou Jezus niet pontificaal bovenop de kathedraal moeten prijken?

Geen gouden afgodsbeeld

Het Christoffelbeeld is geen afgodsbeeld, geen idool dat in de kerk aanbeden wordt. Dit beeld van Christoffel wijst ons op een legende uit het verleden, over de man die in de geest van Jezus van Nazareth heeft geleefd en gehandeld. Het beeld van Christoffel prijkt bovenop de kerktoeren om voor iedereen die het wil zien een schitterend voorbeeld te zijn; een beschermer van de stad en een bijzonder navolger van Jezus. Christoffel is in goud gehuld en boven op de toren gezet als een kaars die voor iedereen zichtbaar is en die het Licht van God laat schijnen voor alle mensen. Of anders, meer symbolisch gezegd, Christoffel wordt beter en mooier zichtbaar wanneer de zon op hem schijnt. Zo is het ook met de mensen die door het Licht van Christus beschenen worden. Zo is Christoffel niet slechts een pronkstuk op de monumentale kathedraal, maar vooral een dringende aansporing voor ons allen om dit gebedshuis daadwerkelijk binnen te gaan en aan de voeten van de voor onze zonden gekruisigde Jezus te bidden. Bidden voor onszelf, maar vooral voor de mensen in de wereld die in nood verkeren. Die lijden onder oorlogen, die onderdrukt worden of op de vlucht zijn. Kortom, een uitnodiging om te bidden voor de hele mensheid die het zo nodig heeft om overgezet te worden naar de Nieuwe Wereld; het Rijk Gods.

Christoffel als voorbeeld voor ieder mens

Christoffel een voorbeeld voor ieder mens: de mens van alle tijden met eigen capaciteiten en krachten. Een voorbeeld hoe deze mens zich in kan zetten voor andere mensen, voor mensen in nood die hulp nodig hebben. Zoals in Mattheüs 25: 45 het antwoord van de Koning waar staat geschreven: 'Ik verzeker jullie, alles wat jullie gedaan hebben voor één van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor Mij gedaan'.

Christoffel was óók op zoek

Christoffel is niet de Heer van de stad Roermond. Christoffel was in zijn leven op zoek naar zijn Heer en vond Hem in dat kleine kind op zijn schouders. Christoffel is een mens zoals u en ik die probeerde in de

geest van Jezus te leven. Volgens de woorden van Jezus in Mattheüs 5: 13 en 14 'Gij zijt het zout de aarde', 'Gij zijt het licht der wereld, laat je licht schijnen voor alle mensen'. Christoffel was tijdens het leven op zoek naar de zin van zijn leven en hoe hij dienstbaar kon zijn aan zijn naasten. Hij vond die zin in het kleine kind op zijn schouders! Christoffel torent boven de stad uit, maar is niet de bewaker van de stad. Wie dan wel? Het kind bracht het antwoord.

Dit vinden we terug in de woorden van Psalm 127:1

'Als de Heer het huis niet bouwt,
vergeefs zwoegen de bouwers;
Als de Heer de stad niet bewaakt,
vergeefs doet de wachter zijn ronde.'

Beeld van Christoffel in de tuin van Accadem d'Ungheria in Roma. Tijdens 'International conference: Roma people in Europe- pastoral care and social integration. 7 april 2017.

Christoffel als helper spreekt tot de christelijke verbeelding

Christoffel is niet alleen een beschermheilige die afgebeeld wordt op een medaillon aan een sleutel-

hanger of een magneet op een dashboard. Een beschermheilige die de reizigers behoedt voor gevaar en hen veilig van A naar B brengt. Door de eeuwen heen zijn er tijden geweest dat Christoffel ook heel concreet gezien werd als helper van vlees en bloed. Vandaag de dag hebben we weer Christoffels nodig die helper en verbinder willen zijn. Die het voorbeeld van de legende willen navolgen. Die de kwaliteiten van Christoffel handen en voeten willen geven.

Hogere veelzijdige kwaliteiten

We zijn op zoek naar Christoffels die:

1. Pelgrim zijn

Een Christoffel is pelgrim onder de pelgrims. Iemand die meeloopt en meeleeft op de levensweg. Iemand die bereid is om met de kracht van de liefde die van binnenuit komt iedereen bij te staan. In het bijzonder degenen die het tempo van de tijd, de veranderingen niet bij kunnen houden en achterblijven. Diegenen die verwaarloosd en vergeten worden, die daardoor aan de kant blijven staan en de overtocht niet op eigen kracht kunnen maken.

'Wie mensen in het hart draagt, weet dat Jezus hen draagt. En wie Jezus in zijn hart draagt, vindt daar een steun om andere mensen te 'dragen'.

– uit een informatiebron op de website van het Gouden beeld –

2. Niemand uitsluiten

Een Christoffel zorgt ervoor dat het geknakte riet niet breekt. Een Christoffel respecteert en bewaakt het dunne draadje dat naar de kerk loopt. Reizigers kennen geen vaste traditie van kerkbezoek, maar hun geloof is oprecht. Ze geloven in God die hen nabij is en wiens bescherming ze onderweg nodig hebben en daar om vragen. Een Christoffelfiguur zal de geloofsovertuiging van de reizigers respecteren, onderstrepen en er alles aan doen om hen ter wille te zijn indachtig Jezus gezegde in Johannes 14: 15: 'Ik laat jullie niet als wezen achter'.

3. Stenen aandragen waarmee het Koninkrijk van God wordt opgebouwd: broer, zus en vriend (1 Petrus 2)

Een Christoffel is als een broer, als een zus, als een vriend. Wanneer er sprake is van een broederlijke,

zusterlijke en vriendschappelijke verhouding dan is hulp bieden altijd een wederzijds proces. Waar liefde en vriendschap aanwezig is, daar is God aanwezig. Ubi Caritas et Amor, deus ibi est.

4. Helpen vanuit het hart

Een Christoffel laat je beseffen wie je bent als mens; hoe je handelt. De mens is een Christusdrager. Christoffel helpt je Christus als voorbeeld te zien en Hem mee te dragen. Hij helpt je zorgzaam te zijn en je naasten bij te staan. Christoffel is blij van hart en verheugd als mensen een beroep op hem doen. Hij geeft hiermee uiting aan hetgeen staat in Psalm 105: 3 'Wees blij van hart, u die de HEER zoekt'.

5. Verbinder zijn

Een Christoffel helpt een brug te zijn van de ene oever naar de andere. Hij helpt verbinding te zoeken van de ene mens naar de andere. Deze hulp is onmisbaar aangezien het soms op eigen kracht moeilijk is de andere oever te bereiken.

6. Eensgezindheid bewerkstelligen

Een Christoffel helpt bij het zoeken naar eensgezindheid door het eigenbelang uit te schakelen. Zoals we kunnen lezen in de brief aan de Filippenzen 2: 4 'Heb niet alleen uw eigen belangen voor ogen, maar ook die van de ander'.

7. Echtheid bewaren

Een Christoffel helpt de levende, eigen, sterke, geloofstraditie van de reiziger, de nomadische mens, te bewaren en deze waardevolle traditie door te geven aan de volgende generatie. Zoals we lezen in 2 Thesalonicenzen 2: 15 'Wees standvastig, broeders en zusters en blijf bij de traditie waarin u door ons onderwezen bent, in woord of geschrift'.

8. Geen onderscheid maken

Een Christoffel maakt geen onderscheid des persoon. Zoals Romeinen 10: 12 luidt 'Er is geen onderscheid tussen Joden en andere volken, want ze hebben allen dezelfde Heer'.

9. Eenvoudig klaar staan

Een Christoffel helpt eenvoudig en direct, zonder omhaal van woorden en zonder wachttijden in de

geest van Jezus, opgetekend bij Luc.: 10-21b Op dat moment begon hij vervuld van de heilige Geest te juichen en zei: 'Ik loof u, Vader, Heer van hemel en aarde, omdat u deze dingen voor wijzen en verstandigen hebt verborgen, maar ze aan eenvoudige mensen hebt onthuld. Ja Vader, zo hebt u het gewild.

10. Samen optrekken

Een Christoffel is bereid mee te lopen, de hand te pakken om je weer op weg te helpen tot dat je aangeeft zelf verder te kunnen. Een Christoffel luistert en helpt altijd op gelijke voet en in samenspraak met degene die hulp vraagt.

Christoffel op het altaar tijdens de Sintibedevaart 2017.

Foto P. Ermers

11. Het belangrijkste voorschrift doorgeven

Een Christoffel helpt het belangrijkste voorschrift uit de hele Bijbel over te dragen: 'Houd van God met heel je hart en met heel je ziel, met heel je verstand en met al je krachten en houd van je naaste als van jezelf' (Mattheüs 22: 37 – 39 en Marcus 12: 29 – 31).

12. Fungeren als overdrager

Een Christoffel toont aan de mensen die onderweg zijn op een eenvoudige en spontane wijze de gaven die het Rijk Gods ons biedt. Hij helpt het Brood des Levens te delen en door te geven en door het Woord van God in begrijpelijke taal over te brengen en de sacramenten te bedienen. Hij laat zich hiervoor inspireren door het verhaal van Filippus en de Ethiopiër (de Eunuch) zoals vermeld in Handelingen 8: 26 – 40:

‘Onderweg kwamen ze bij een plaats waar water was en de Eunuch zei: “Kijk, water! Waarom zou ik niet gedoopt kunnen worden?” Hij liet de wagen stilhouden en beiden liepen het water in, zowel Filippus als de Eunuch, waarna Filippus hem doopte’.

13. Dienstbaar zijn

Een Christoffel is dienstbaar, net als Jezus dat was. Hij loopt in zijn voetstappen en neemt een voorbeeld aan Jezus die de voeten van zijn leerlingen waste (Johannes 13: 3 – 5). Ook neemt de Christoffel een voorbeeld aan de knecht uit de parabel, in Lucas 17: 7 – 10 die thuiskomt van het zware werk op het veld en toch zijn baas van dienst hoort te zijn. Christus is dienstbaar in vergevensgezind. En vergeeft niet zeven maal maar zeventig maal zeven keer (Mattheus 18: 22).

14. Aandacht hebben voor het kind

Zoals zijn beeltenis al aangeeft, heeft de Christoffel aandacht voor alle kinderen. Zoals in Mattheüs 7: 9 staat: ‘Is er iemand onder jullie die zijn kind, als het om een brood vraagt, een steen zou geven?’

15. Bewaarder zijn

Christoffel is hét symbool van de mens die het goede dat hem is toevertrouwd koestert, bewaart en er ook naar handelt zoals in 2 Timotheüs 1: 14 deze opdracht gegeven wordt: ‘Bewaar door de Heilige Geest, die in ons woont, het goede dat je is toevertrouwd’.

16. Geduldig wachten

Christoffel staat geduldig te wachten aan de oever van de rivier. Zoals zijn meester, Jezus, aan de oever van het meer stond te wachten op zijn leerlingen om hen van dienst te kunnen zijn (Johannes 21: 4). Dat geduldig wachten is ook de opdracht die gegeven wordt in Lucas 12:35 – 36: ‘Sta klaar, doe je gordel om en houd de lampen brandend, en wees als knechten die hun heer opwachten wanneer hij terugkeert van de bruiloft, zodat ze direct voor hem opendoen wanneer hij aanklopt’.

17. Zoekers verenigen

Een Christoffel is op zoek naar mede-Christoffels om samen een kring te vormen. In navolging van de discipelen van Jezus in Johannes 12: 22: ‘Filippus ging dat tegen Andreas zeggen en samen gingen ze naar Jezus’.

18. Enthousiasme

Een Christoffel beseft dat hij als navolger van Jezus van Nazareth gezonden is door de Vader van alle mensen en alle volken conform hetgeen in Romeinen 12: 11 staat: ‘Laat uw enthousiasme niet bekoelen, maar laat u aanvuren door de Geest en dien de Heer’.

19. In de voetsporen van Jezus gaan

Een Christoffel is steeds bereid in de voetsporen van Jezus van Nazareth te gaan en in elke omstandigheid te zoeken naar wat de wil van de Vader is. In 1 Petrus 2: 21 en 22 staat deze oproep: ‘Treed dus in de voetsporen van Hem die geen enkele zonde beging en over wiens lippen geen leugen kwam’.

20. Wijsheid uitstralen

Een Christoffel helpt de wijsheid van eenvoudige mensen die onderweg zijn een stem te geven. In Sirach 4: 11 wordt dit als volgt verwoord: ‘De wijsheid verhoogt de eer van haar kinderen en is wie haar zoekt tot steun’.

21. Grenzen doorbreken

Een Christoffel helpt de belemmeringen die de mens in nood ervaart en hem begrenst te doorbreken om zo de eigen weg verder te kunnen vervolgen. Hij doet dit zoals Jesaja profeteerde: ‘In al hun nood was hij ook zelf in nood: zij werden gered door de engel van Zijn tegenwoordigheid. In Zijn liefde en mededogen heeft Hij hen zelf verlost, hij tilde hen op en heeft hen gedragen, alle jaren door’ (Jesaja 63: 9).

22. Ruimte scheppen

Een Christoffel opent de weg naar een hoopvolle toekomst; een toekomst die voor ieder mens is weggelegd. In Genesis 18: 19 staat dit als volgt opgetekend: ‘Want ik heb hem uitgekozen, hij moet zijn zonen en zijn verdere nakomelingen voorhouden de weg te volgen die ik wijs, door rechtvaardig en goed te handelen’.

23. Gezonden worden

Daar waar hij gezonden wordt en waar hij nodig is, daar helpt de Christoffel. Soms op onbekende en onverwachte wegen. Net als de profeet Elia die werd uitgezonden om te helpen zoals te lezen is in Lucas 4: 26: ‘Toch werd Elia niet naar één van hen gezonden, maar naar een weduwe in Sarepta bij Sidon’.

Interview
Margriet Brouns

Wim Brouns tijdens de bijeenkomst van CCIT Rolduc 2011

*V.l.n.r.: Nelly van de Ven, Hélène van Hout en Wim Brouns
in Stein 2011*

Geduld en vasthoudendheid

Wim was een Christoffelfiguur

Dat Wim dit werk deed vond ik heel apart; boeiend vooral. Wat mij diep raakte, was dat hij de mensen met zo enorm veel geduld benaderde. Een houding die ik waardeerde en ook wel bij mijzelf herkende. Herkende van de school met kinderen met wie ik werkte. Wim was iemand die veel kon incasseren. Hij had respect voor de Sinti bevolking, hij begreep hun manier van leven, hun levenswijze. Hij wist verstandelijk én begreep met heel zijn hart dat de Sinti hun nomadische levensstijl niet zomaar, met één vingerknip, zouden kunnen prijsgeven.

*Hij wist verstandelijk én begreep met heel zijn hart
dat de Sinti hun nomadische levensstijl niet zomaar,
met één vingervuurbal, zouden kunnen prijsgeven.*

Dat voor zo'n enorme verandering veel tijd, generaties lang, nodig zouden zijn. Generaties die langzaam in zouden groeien in een samenleving op één bepaalde plaats; de sedentaire samenleving. Tegelijkertijd had Wim ook begrip voor de omgeving. Voor de omwonenden, de buurtbewoners, die hun onvrede uitte over de levenswijze van de mensen in de woonwagencentra die zo anders was. Hij luisterde naar hen, hoorde hun kritiek en begreep die ook echt, we-

zenlijk. Toch probeerde hij het gedrag, de wijze van leven en werken van de Sinti uit te leggen en zo ook begrip aan te kweken bij de buurtbewoners. Wim was een geduldig mens. Als hij geen gehoor kreeg bij de overheid, ambtenaren en beleidsmakers dan bleef hij rustig, kalm en begripvol. Wanneer hij er niet direct in slaagde anderen te overtuigen, dan was hij hier niet verbolgen of boos over. Hij probeerde het gewoon nog een keer en nog een keer en nog een keer, steeds weer opnieuw, geduldig, open en constructief. Of hij zocht andere, alternatieve wegen. Dan benaderde hij een wethouder die hij goed kende of een ambtenaar met wie hij bevriend was om zo te lobbyen voor deze zaak die hem na aan het hart lag. Op deze manier, via via, probeerde hij inzichten bij te stellen en openingen te vinden voor beleidsveranderingen. Wim was, zoals gezegd, een geduldig mens.

Wim was, zoals gezegd, een geduldig mens.

Hij begreep dat ambtenaren, overheid, bestuurders van instellingen tijd nodig hadden om na te denken over hun visie op de Sinti. Hij gunde hun die tijd ook. Met één uitzondering; wanneer het ging om de rechten van de mensen als die in het geding waren dan was Wim niet te stoppen. En voor de rechten van een kind ging hij helemaal door het vuur. Wim was niet

voor niets een onderwijzer in hart en nieren. De belangen van kinderen stonden bij hem altijd op nummer één.

Wim was een Christoffelfiguur, iemand die kon worden gevraagd wanneer zich een noodsituatie voordeed. Hij hielp mensen de oversteek te maken.

Bijbelverhalen

Wim was een Christoffelfiguur, iemand die kon worden gevraagd wanneer zich een noodsituatie voordeed. Hij hielp mensen de oversteek te maken. Wim liet zich inspireren door Christus in zijn manier van omgaan met de mensen om hem heen. Zoals Christus de mensen open en liefdevol benaderde en nooit een oordeel uitsprak, zo ging ook Wim met de mensen in zijn omgeving om. Wim en ik delen een gelovige ondergrond, een basis. Het geloof loopt als een rode draad door ons beider leven en werken. Bij mij ligt de basis van het geloof in het voortgezet onderwijs.

Wim en ik delen een gelovige ondergrond, een basis. Het geloof loopt als een rode draad door ons beider leven en werken. Bij mij ligt de basis van het geloof in het voortgezet onderwijs.

Door de godsdienstleraar op mijn middelbare school leerde ik met de Bijbel omgaan, de Bijbel lezen. Hij had een bijzondere manier van lesgeven. Iedere keer koos hij een Bijbelverhaal uit waar de leerlingen een passend verhaal uit het heden, het dagelijkse leven, bij moesten zoeken. Dit hedendaagse verhaal kon uit de krant gehaald worden, maar het kon ook een eigen verhaal zijn. Deze verhalen, het Bijbelverhaal en het hedendaagse verhaal, werden naast elkaar in een schrift opgetekend. Op deze manier leerde de godsdienstleraar ons, zijn leerlingen, Christus en zijn werk kennen en ontdekken hoe wij zijn boodschap in het dagelijks leven konden vertalen en toepassen. Iedere maand verzorgden wij een gebedsdienst in de lijn van deze godsdienstlessen. Na de gebedsdienst was er tijd voor ontmoeting met koffie, thee en een maaltijd. Wanneer ik hierop terugkijk ben ik steeds weer dankbaar dat ik dit heb mogen meemaken en hieraan heb mogen meewerken. De lessen en de gebedsdiensten waren altijd leerzaam, gezellig en heel samenbindend. Ons gezin ging al enige tijd niet meer

naar de parochiekerk, maar naar de zondagsdienst in het ziekenhuis. Daar is het een fijne plek waar we saamhorigheid ondervinden, met de pastor, de zieken, de vrijwilligers en de belangstellenden. In deze diensten, bij deze mensen vinden we meer aansluiting en begrip voor hoe ons leven er vroeger uitzag. En hoe we in het leven staan. Hoe ons werk zich heeft ontwikkeld en hoe onze situatie is geworden. De samenkomsten zijn opbouwend en geven ons kracht voor de week die voor ons ligt.

De samenkomsten zijn opbouwend en geven ons kracht voor de week die voor ons ligt.

Van thuis meegekregen

Wim heeft tijdens zijn opleiding aan de kweekschool stage gelopen op de schippersschool. Nadat hij zijn diploma heeft behaald werd hij onderwijzer op een lagere school. Werk dat hij met plezier deed, maar naar zijn smaak waren de kinderen te braaf, te mak. Wim was geen doorsnee onderwijzer die alleen zijn lessen gaf; Wim was geïnteresseerd in de persoon achter het kind. Op de school waar hij werkte ging het, over het algemeen wel goed met de kinderen. Er werd voor hen gezorgd, ze werden opgevoed en ontwikkelden zich volgens het boekje. Te weinig uitdaging voor Wim. Zijn volgende school was een ZMLK school; een school voor zeer moeilijk lerende kinderen. Hier was Wim beter op zijn plaats en kwam hij meer tot zijn recht. Datzelfde gold in nog grotere mate voor de Zigeunerschool waar hij les ging geven. Dit werk bleek echt op zijn lijf geschreven. In zijn vrije tijd runde hij een jongerensoos in Nieuwdorp. Kinderen die het thuis moeilijk hadden werden daar opgevangen en aan hen werd een stabiele, vertrouwde omgeving geboden. Het talent om open te staan voor de mensen om hem heen had Wim niet van een vreemde. Zijn vader had een schildersbedrijf, zijn moeder zorgde voor de winkel. Zijn vader hielp mensen in het dorp die het niet breed hadden. Dit deed hij op zijn eigen creatieve wijze. Een tante van Wim, een religieuze, werkte in de missie te Kongo. Wanneer Wim mij niet was tegengekomen, was hij hoogstwaarschijnlijk naar Curaçao gegaan om mensen te helpen. De hele familie was behulpzaam van aard. Zijn vader en moeder leerden hem en zijn broers en zussen om goed te zijn voor anderen.

*De hele familie was behulpzaam van aard.
Zijn vader en moeder leerden hem en zijn broers en
zussen om goed te zijn voor anderen.*

Zijn vader was geen persoon die met complimenten strooide, maar hij maakte altijd wel duidelijk dat hij het waardeerde als zijn kinderen op dit gebied in zijn voetsporen traden en oog hadden voor hun omgeving en de mensen die op hun pad kwamen. Wim leek in dat opzicht enorm op zijn vader. Hij had veel geduld, eiste veel van zichzelf, maar vroeg aan de andere kant ook veel van anderen.

24 juli 2005 Sinti openluchtdienst in Elsloo

Samen volhouden

Zijn werk was zijn leven. Wim heeft altijd heel veel tijd in zijn werk gestopt en ons gezin kwam daardoor wel eens op de tweede plaats. Vaak ging dat goed, maar soms ook niet. Een voorbeeld: ik lag in het ziekenhuis toen één van onze dochters zou slagen voor de MAVO. Wim koos er op dat moment voor om toch voor zijn school naar een afspraak op het ministerie te gaan. Dat was zo'n moment waaruit blijkt dat niet alles samen kan gaan. Zelf heb ik gewerkt op een reguliere basisschool waar ik kinderen met het downsyndroom mocht begeleiden. Dit is mooi, maar tegelijkertijd erg intensief werk. Wanneer je dit werk goed wilt doen dan zal je er heel veel tijd, aandacht en geduld voor moeten hebben. Wim en ik begrepen

dat; we realiseerden ons dat ons werk een wissel zou trekken op het persoonlijke leven.

*Wanneer je dit werk goed wilt doen dan zal je er heel veel tijd, aandacht en geduld voor moeten hebben.
Wim en ik begrepen dat; we realiseerden ons dat ons werk een wissel zou trekken op het persoonlijke leven.*

Als ik op een kantoor gezeten had, zou ik het werk van Wim en zijn passie hiervoor misschien lang niet zo goed begrepen hebben. Nu kon ik dat wel, omdat ik vergelijkbaar werk had. Ik herkende zijn geduld en zijn inzet. We konden onszelf in elkaars werk spiegelen. Dit was van wezenlijk belang om het ook samen vol te kunnen houden. Doordat we vergelijkbaar werk deden, begrepen we ook van elkaar dat er soms dingen moesten gebeuren die voorrang hadden. Allebei hadden we een heel sterk verantwoordelijkheidsgevoel, een besef van plicht voor ons werk. Wim stond bij nacht en ontij klaar voor iedereen. Een prijzenswaardige instelling, maar die tegelijkertijd lang niet altijd goed uitkwam. Als iemand de hulp van Wim inriep op een feestdag, bijvoorbeeld op Kerstmis, dan hielp hij. Hij ging hierin overigens verder dan ik. Ik bekeek zo'n hulpvraag kritischer en gaf daar niet altijd gehoor aan. Wim wel. Met zo'n instelling, zo'n houding heb je natuurlijk een uitlaatklep nodig. Voor Wim was dat zijn werk in de tuin. Hij had een moestuin met groenten en fruit en hield ook dieren; schapen en bijen. Wim was graag thuis. Hij werkte met hart en ziel voor een van oudsher reizend volk, maar zelf was hij het liefst op zijn eigen vast plek: thuis.

We zijn nu stilgezet, er is abrupt een einde gekomen aan het werkende leven van Wim. Dat is moeilijk, maar aan de andere kant biedt dit ook kansen. Ik ben er dankbaar voor dat onze dochter zich wil gaan verdiepen in het leven van haar vader Wim; zij gaat een portret, levensverhaal van hem maken.

Uw stok en uw staf tot steun - Psalm 23

Gesprek met zuster Ulrike Braun

Op 10 september 2017 zijn in de parochie in Utrecht vier kinderen van een aantal reizigersgezinnen gedoopt. Zuster Ulrike, een religieuze die deze families al jaren kent, is verheugd. Het betreft kinderen van ouders die het van jongs af aan niet gemakkelijk hebben gehad. Ze hebben te maken gehad met jeugdzorg, ouders in de schuldsanering, enzovoorts. Zowel zuster Ulrike als haar voorgangster, ook een religieuze, hebben deze gezinnen altijd in het vizier gehouden. Het verzoek om de kinderen te dopen is echter vanuit de ouders zelf gekomen. Zij vonden het heel belangrijk dat hun kinderen werden gedoopt. Zuster Ulrike, zelf al op hoge leeftijd, doet een dringend beroep op de parochie om het niet bij het dopen alleen te houden. Deze gezinnen hebben hulp en ondersteuning nodig. Zr. Ulrike kan dit niet meer. Gelukkig heeft de parochie zich bereid verklaard een broeder in te werken die haar taken kan overnemen en haar werk kan voortzetten. Zuster Ulrike is nu op pad met deze broeder om hem in te werken. Ze bezoeken samen de mensen in de wagens. De parochie heeft geregeld dat deze broeder eenmaal per drie weken een halve dag beschikbaar is voor dit werk. Een beetje weinig als je het aan zuster Ulrike vraagt, maar het is een begin. Ze is ervan overtuigd dat wanneer de broeder de mensen beter kent - en omgekeerd natuurlijk - de contacten makkelijker worden en de bezoeken misschien frequenter. De broeder heeft in ieder geval duidelijk aangegeven dat hij blij is dat hij dit werk mag doen en bereid is zich optimaal in te zetten voor de reizigersgezinnen. Een uitstekend uitgangspunt.

Eigen wereld

Zuster Ulrike heeft ervaren dat de meeste reizigers in hun eigen wereld leven en dat zij zich daar goed bij voelen. De wereld van de reiziger is wezenlijk anders dan de wereld van de burger. Reizigers wonen over het algemeen bij elkaar in woonwagens; tegenwoordig soms ook in chalets of huizen. Zij wonen graag bij hun familie of samen met andere gelijkgezinden. Vroeger leidden zij letterlijk een reizend bestaan. Ze trokken met hun wagens rond om zo de kost te ver-

Zuster Ulrike

dienen. Toen dit niet meer werd toegestaan, zijn ze in Utrecht op het grote woonwagencentrum De Hupveldijk terechtgekomen. Dit grote centrum bestaat al jaren niet meer en de mensen zijn verhuisd naar kleinere centra die verspreid over de stad – en soms zelfs in omliggende dorpen – gevestigd zijn. In meer dan honderd jaar zijn de reizigers meer en meer een eigen volk geworden. Ze trouwen onder elkaar of met reizigers uit andere regio's van het land. Zo is er een eigen cultuur gegroeid. Ze hebben een eigen manier van zich uitdrukken en van werkverschaffing. Ze willen niet opgaan in de burgermaatschappij; ze willen zichzelf blijven. Het is wonderlijk om te zien dat ook kun kinderen, die toch in deze maatschappij opgroeien, dezelfde weg gaan als hun ouders en grootouders. De reizigersweg die al lang bestaat. Blijkbaar is het leven als reiziger een goed leven, anders hadden de kinderen deze manier van leven allang achter zich gelaten.

Nieuwe uitdaging

Veel reizigers zijn vertrouwd geraakt met de kerk. Van oudsher werden zij bezocht door aalmoezeniers en later door religieuzen of vrijwilligers uit parochies. Waarom vindt zuster Ulrike het zo belangrijk dat haar werk doorgaat? Zr. Ulrike is van mening dat de kerk haar werk dient te voort te zetten. Deze mensen, de reizigers, kunnen en mogen niet in de steek gelaten worden. Als je hen niet meer actief bezoekt kan het

zomaar gebeuren dat er een wederzijdse vervreemding ontstaat. Daarom doet zij een dringend beroep op de parochie in Utrecht om het niet alleen bij het dopen van de kinderen te laten. De parochie zal er actief aan moeten werken dat de mensen gekend en gezien blijven. 'Onbekend maakt onbemind' benadrukt zij. Zuster Ulrike is lid van de Zusters van Onze Lieve Vrouw van Amersfoort. Oorspronkelijk werkte zij als wijkverpleegster, maar het werken met reizigersfamilies kwam op haar pad en trok haar erg aan. Ze bezoekt Roma die in Utrecht wonen en is pastoraal medewerkster voor de bewoners van woonwagencentrum Beukbergen in Soesterberg (Huis ter Heide). Zuster Ulrike staat vierkant achter de inspan-

ningen van het landelijk pastoraat om opvolgers in Utrecht en Soesterberg te vinden. Van haar mogen haar opvolgers Christoffels genoemd worden en zich verenigen in een Christoffelkring. In het verleden waren pastores met geen stok naar het woonwagencentrum te krijgen; voor Christoffelfiguren is de stok juist de steun. Zij ziet het als een nieuwe uitdaging voor de pastor van de parochie om de staf ter hand te nemen en er samen met de reizigers op uit te trekken. De herdersstaf is dan een extra kracht, een stok in de hand en niet achter de broek. Zoals David erop uit trok, oog had voor iedereen en in Psalm 23 zong: 'Uw stok en uw staf zijn mij tot steun, Heer'.

Alledaags geloof, heel eigentijds!

Het gebeurt op de plaats waar je bent

CCIT bijeenkomst in Banneux april 2018

Comité Catholique International pour les Tziganes

Van vrijdag 6 april tot en met zondag 8 april jl. vond in de bedevaartplaats Banneux de jaarlijkse conferentie van de C.C.I.T. – 'Comité Catholique International pour les Tziganes' – plaats. 122 mannen en vrouwen uit 16 verschillende landen waren hierbij aanwezig. Naast deze deelnemers was ook een afgevaardigde vanuit het Vaticaan present. Vanuit Nederland namen Jan van der Zandt, Anton Egging, Nelly van der Ven, Ton Storcken en Frans de Smit deel aan deze bijeenkomst.

Pastor Frans de Smit, Groningen

Volksgeloof, verering en devotie

De conferentie is de jaarlijkse ontmoeting tussen mensen die zich verbinden met de Roma en Sinti om zo hun cultuur, hun welzijn en toekomst te bevorderen. De conferentie vond plaats onder het thema 'het volksgeloof, verering en devotie'. Hans Geybels, onderzoeker en docent aan de faculteit Theologie en Religiewetenschappen aan de KU te Leuven, hield een referaat met als titel 'Alledaags geloof: verrassend eigentijds!'. Hij doet onderzoek naar de geschiedenis van religieuze volksculturen. Hoewel zijn rede over het brede spectrum van het volksgeloof handelde, maakte hij toch heel helder hoe uniek en waarde-

vol het alledaags geloof van Roma en Sinti is én hoe moeilijk het is om voor dat geloof een plaats te verkrijgen in de lokale geloofsgemeenschap.

Geleefde versus voorgeschrevene

Het onderzoek van Hans Geybels bevindt zich tussen 'het geleefde' en 'het voorgeschrevene'. De grens tussen die twee werelden worden soms als conflictueus ervaren; exact het probleem waar je als pastor tegen kan lopen. De rituele gebruiken die bij het alledaags geloof van Roma en Sinti horen zijn bekend. Het opsteken van een kaars, het dragen van medailles en de rozenkrans. Maar ook het gebruik van gezegende voorwerpen, het zegenen van de wagen of het huis en het bij een bedevaart op blote voeten of op de knieën lopen van de kruisweg. Allemaal voorbeelden van het 'geleefde' die voor Roma en Sinti van grote waarde zijn. Dit 'geleefde' botst soms met datgene wat vanuit het kerkelijk gezag wordt voorgeschreven.

Rituelen

Geybels meent dat de populariteit van het alledaags geloof voortvloeit uit de zekere vrijheid die men neemt in het gebruik van rituelen. Vrijheid die buiten het officiële circuit om gaat. Juist het nemen van deze vrijheid schuurt aan het kerkelijk standpunt; het kerkelijk gezag is dan ook van mening dat er soms wel al te vrij wordt omgesprongen met de kerkelijke rituelen. Volgens het kerkelijk gezag zijn kerken, kapellen en heiligdommen de aangewezen plaatsen waar gevierd mag worden. Maar het alledaags geloof bindt zich niet aan een vaste plaats. Het alledaags geloof wordt gevierd in de Mariakapel of thuis in de wagen of op een andere plaats. Men kiest zelf de omgeving waar men de devotie vorm kan en wil geven. Roma en Sinti voelen zich ook niet gebonden aan de strikte uren van de zondagsmis. Daarom zie je Roma en Sinti doorgaans niet bij een eucharistieviering in de kerk op zondagmorgen. Daarentegen lopen zij wel op een doordeweekse dag een kapel of een kerk binnen om bij Maria een kaars te ontsteken, te bidden of met de pastor te spreken.

Visueel en aanwezig

Het alledaags geloof is zeer visueel ingesteld. Een beeld, afbeelding of medaille speelt een belangrijke

rol in dit alledaags geloof. Wel dient het devotiemateriaal gezegend te zijn. Wanneer dit niet het geval is, werkt het niet. Dit heeft niets met magie of bijgeloof te maken, maar met de doorleefde ervaring dat de zegening van het devotiemateriaal rechtsreeks verwijst naar Jezus, Maria of de Eeuwige. Op het Maria-altaar van de kapel van Theresia van Lisieux in het Groningse Hoogkerk werden indertijd regelmatig voorwerpen bij een icoon van Maria geplaatst; een haarlok of een foto van een dierbare. Dit was vaak een uiting van het verlangen om hem of haar – om wie het bij deze voorwerpen ging – in de bescherming van God te plaatsen. Toen de kapel in Hoogkerk werd gesloten, verloren de mensen uit het nabijgelegen woonwagencentrum de gelegenheid om op deze wijze uiting te geven aan hun geloof. Helaas kwam hier niets voor in de plaats.

Zegening een gebedsteksten

Geybels vraagt zich af of – wanneer alledaags geloof zo getypeerd wordt door een persoonlijke invulling van geloofsopvattingen, gebruiken en rituelen – het niet snel neigt naar bijgeloof en magie. Roma en Sinti hebben een sterk gevoel voor kwade machten die een rol kunnen spelen in hun leven. In de omgang met deze machten gaan ze soms dicht langs de rand van bijgeloof, maar de vraag naar een zegening van een wagen in dit verband is doorgaans heel authentiek. Het vraagt daarom een zorgvuldige benadering door de pastor. Het vragen van een zegen voor de wagen of het huis is een vraag om verwijzing naar de Eeuwige; een vraag om het wonen in de wagen te beschermen tegen invloeden die het verblijf in vrede kunnen verstoren. Daarnaast vraagt Geybels zich af of de gebedsteksten, die volgens het kerkelijk gezag conform de leer van de kerk moeten zijn, wel aansluiten bij de geloofservaring en het geloofsverstaan van het alledaags geloof.

Doop

Twee momenten in het leven van Roma en Sinti kinderen zijn van groot belang; de doop en de eerste communie. Wanneer bij Roma of Sinti een kind wordt geboren, is het van groot belang dat het kind snel wordt gedoopt. In Groningen wordt binnen enkele weken gedoopt. Omdat Roma en Sinti ouders over

het algemeen de wekelijkse eucharistieviering niet bijwonen, lukt het vaak niet om hen te bewegen hun kind in de reguliere doopviering te laten dopen. En als dit wel lukt, is het vaak geen succes omdat men de liturgie van de viering niet gewend is en de Roma en Sinti de tijd die binnen deze viering aan de doop wordt besteed veel te kort achten. Roma en Sinti zijn van mening dat een doop zeer belangrijk is en de tijd die hieraan besteed wordt, dient hier een afspiegeling van te zijn. Door de doop vertrouwen ouders en de familie de dopeling toe aan de bescherming van de Eeuwige. Hiervoor moet uitgebreid de tijd genomen worden. Bovendien is de taal van de doopliturgie voor de Roma en Sinti ouders onbekend en niet zonder meer te begrijpen. In Groningen is daarom besloten om doopvieringen voor Roma en Sinti op een apart moment, buiten de reguliere doopvieringen, te houden en gebruik te maken van een aangepaste en meer uitgebreide liturgie. Het kind wordt dan in alle rust, in het bijzijn van ouders en familie, gedoopt en zo toevertrouwd aan de bescherming van de Eeuwige. Altijd weer een indrukwekkend en feestelijke gebeurtenis.

Eerste Communie en vormsel

Voor de doop is dus een voor alle partijen werkbare oplossing gevonden. Dit is helaas niet het geval voor de eerste communie en het vormsel. De voorbereiding op de eerste communie en het vormsel

geschiedt altijd centraal binnen de parochie. De jongeren worden begeleid en samen voorbereid op de eerste communie en later het vormsel. Probleem is dat het hierbij gebruikte projectmateriaal en de werkvormen – en dit geldt met name bij het vormsel – niet altijd aansluiten bij de cultuur en de belevingswereld van de Roma kinderen. Zij komen uit een cultuur die niet gericht is op lezen; de Bijbel is niet altijd even bekend. Maar ook Roma kinderen willen uiteraard hun eerste communie en vormsel doen. Het zou daarom goed zijn om de voorbereiding hierop voor deze kinderen in het kamp te laten plaatsvinden. Op die manier kan vanuit de eigen cultuur en met oog voor de eigen belevingswereld toegewerkt worden naar het doen van de eerste communie en het vormsel. Dit blijft echter een heikel punt.

Respect

Het alledaags geloof is diep verankerd in de persoon en wordt van generatie op generatie overgeleverd. Dit vraagt veel inzicht, tact en geduld van de pastor. Belangrijk is dat de pastor het alledaags geloof met respect benadert. Het alledaags geloof verdient zeker een plaats in de geloofsgemeenschap aangezien het diep in het hart van mensen is geworteld. Zij dragen het alledaags geloof met zich mee.

Frans de Smit

Nieuwe uitgave stichting Media PWN.

Het boekje **'Toen, nu en dan'** een levenswerkboek van drie Romadertigers is uitgegeven in augustus 2017.

Het boekje **'Het verleden is nog zo dichtbij'** levenswerkboek van drie Sintivrouwen en is uitgegeven in mei 2018.

'Het verleden is nog zo dichtbij' is op 18 mei aangeboden aan de kersverse wethouder in de gemeente Asten.

Het boekje 'Toen, nu en dan' zal alsnog worden aangeboden door het MST-mensen in beeld houden aan de burge-meester van Tilburg op 29 augustus 2018.

De boekjes kosten € 5,- per stuk en verkrijgbaar bij het PWN, Emmaplein 19c, 5211 VZ in 's-Hertogenbosch, of per e-mailbericht: pwin@telfort.nl.

Colofon

PWN-Brief 37 is een speciale zomeruitgave van het PWN.
ISSN 2214-1146

Interviews en teksten

Jan van der Zandt m.s.c.

Redactie

Nita van Bergen,
Pater Antoon Egging m.s.c.
Eindredactie het PWN

Stagiair

Thomas Volkers, dominicaan

Foto's archief PWN

P. Ermers

Lay-out en druk

Buro Tweevoud
Monique Raaijmakers

Contactadres

Pastoraat
Woonwagenbewoners
in Nederland – PWN
Stichting Media PWN
Stichting Mgr. Bekkersfonds
Emmaplein 19 C
5211 VZ 's-Hertogenbosch

www.pwin.nl
pwin@telfort.nl
(073) 7370223

Giften

Een vrijwillige bijdrage om deze *PWN-Brief* te bekostigen stellen wij zeer op prijs en is welkom op NL59 RABO 0121905101 ten name van Pastoraat Woonwagenbewoners in 's-Hertogenbosch. Op hetzelfde banknummer zijn ook giften voor acute noodhulpverlening ten behoeve van woonwagenbewoners, Sinti en Roma welkom.

Het PWN wordt ondersteund door een solidariteitsbijdrage van de gezamenlijke religieuzen in Nederland via de Commissie PIN

Dankbetuiging

Hélène van Hout overleed op 22 december 2017. Hélène was vanaf 1983 tot 2017 secretaresse en redactrice van het PWN. De PWN-brief 36 was geheel gewijd aan haar leven en overlijden. Uw aandacht na haar overlijden heeft veel goed gedaan en wij danken u daar hartelijk voor.

Tijdens de kruisweg. Foto P. Ermers, 2017

37ste Culturele collectieve Sintibedevaart

Kapel in 't Zand Roermond

Programma 2018

Donderdag 19 juli

22.30 uur: Nachtelijke gebedsdienst op de locatie Kloosterweg.

Vrijdag 20 juli

14.30 uur: Culturele middag voor de jeugd.

19.00 uur: Processie en kerkdienst in de Kapel in 't Zand.

21.00 uur: Culturele Sinti-avond op de locatie Kloosterweg.

Zaterdag 21 juli

15.00 uur: Wagenzegening op de locatie Kloosterweg.

19.00 uur: Avondkruisweg in het Kruiswegpark.

21.00 uur: Culturele Sinti-avond op de locatie Kloosterweg.

Zondag 22 juli

11.30 uur: Eucharistieviering in de openlucht in het Kruiswegpark.

Tevens introductie Christoffelplan (bij slecht weer in de Kapel in 't Zand).

